

Nyutdannede samfunnsvitere og humanister i privat sektor

Analyser av Kandidatundersøkelsen

Terje Næss, Clara Åse Arnesen og
Jannecke Wiers-Jenssen

Arbeidsnotat 6/2012

NIFU

Nyutdannede samfunnsvitere og humanister i privat sektor

Analyser av kandidatundersøkelsen

Terje Næss, Clara Åse Arnesen og
Jannecke Wiers-Jenssen

Arbeidsnotat 6/2012

Arbeidsnotat 6/2012

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Oppdragsgiver Samfunnsviterne
Adresse Kr. Augusts gate 9, 0164 OSLO

www.nifu.no

Forord

Samfunnsviterne - akademikerforeningen for samfunnsvitere og humanister - har gitt NIFU i oppdrag å kartlegge rekrutteringen av nyutdannede samfunnsvitere og humanister til privat sektor, på basis av data fra Kandidatundersøkelsen. Dette notatet viser hvordan nyutdannede samfunnsvitere og humanister som går til privat sektor skiller seg fra de som går til offentlig sektor med hensyn til demografisk bakgrunn og individkjennetegn, arbeidsmarkedstilpasning og arbeidsvilkår (hva slags jobber de har, lønn, relevans av utdanning, deltidsarbeid med mer). Prosjektet er gjennomført innenfor en knapp tids- og kostnadsramme, og resultatene er derfor i begrenset grad kontekstualisert.

Bakgrunnen for at Samfunnsviterne ønsker å få gjennomført en slik studie, er at de ønsker å gi sine medlemmer økt innsikt i, og bevissthet om, hvor og hvordan kompetansen samfunnsvitere og humanister innehar kan brukes i ulike deler arbeidslivet.

Oslo, november 2012

Sveinung Skule
Direktør

Jannecke Wiers-Jenssen
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
2 Data og metode	10
2.1 NIFUs kandidatundersøkelse	10
2.2 Utvalg.....	10
2.3 Analyser.....	11
2.4 Definisjoner	11
2.5 Bruk av tabellene	12
3 Hvem jobber i privat sektor, og hva gjør de?	13
3.1 Fordeling på sektor	13
3.2 Fordeling på næring og yrke.....	15
3.3 Hvem jobber i privat sektor?.....	17
4 Sysselsetting, ledighet og mistilpasning	20
4.1 Innledning	20
4.2 Hovedaktivitet	20
4.3 Sysselsetting og arbeidsledighet	21
4.4 Undersysselsetting og irrelevant arbeid.....	22
4.5 Ansettelsesforhold og lønn	26
Referanser	30
Vedlegg Faggrupper som er med i analysene	31
Tabelloversikt	32
Figuroversikt	33

Sammendrag

Tradisjonelt har offentlig sektor vært hovedarbeidsområdet for samfunnsvitere og humanister. Den store veksten i tilgangen på nyutdannede humanister og samfunnsvitere har imidlertid latt seg absorbere av arbeidsmarkedet i stor grad takket være økende rekruttering til privat sektor. I dette arbeidsnotatet ser vi nærmere på om dette nye arbeidsmarkedet som har vokst frem i privat sektor synes å være like attraktivt og kunne tilby like gode arbeidsvilkår og karrieremuligheter som offentlig sektor.

Analysene baserer seg på Kandidatundersøkelsen, en spørreskjemaundersøkelse som NIFU har foretatt siden 1972. Hovedtema for kandidatundersøkelsen er overgang fra utdanning til arbeid, men det inngår også spørsmål om synspunkter på lærestedet og eventuell videreutdanning. Undersøkelsen retter seg i hovedsak mot kandidater med høyere grad, og det er kun kandidater med mastergrad som er inkludert i de analysene som gjøres her.

Grovt regnet er det i dag om lag en tredjedel av de nyutdannede humanistene og samfunnsviterne som går til privat sektor, og andelen har holdt seg omtrent på dette nivået gjennom de seneste femten årene. Privat sektor rekrutterer mange kandidater fra alle faggrupper vi har sett på, som vitner om et bredt kompetansebehov. For humanister var rekrutteringen til privat sektor høyest for litteratur- og biblioteksutdanninger, hvor nærmere halvparten gikk til privat sektor i perioden 2007 – 2011, og lavest for språkutdanninger, 30 prosent. For samfunnsvitere var andelen høyest for medie- og kommunikasjonsfag, nærmere 60 prosent i perioden 2007 – 2011, og lavest for samfunnsgeografiske fag, 28 prosent.

Både humanister og samfunnsvitere spredde seg på de fleste bransjer og næringer. Likevel var det visse «kjerneområder». For humanister var «kulturell og annen tjenesteyting» den viktigste næringsgruppen, som sto for vel 20 prosent av rekrutteringen i privat sektor. Men også «varehandel, hotell og restauranter» og «informasjon/kommunikasjon» var viktige næringsområder. Til sammen rekrutterte disse tre næringsgruppene nesten halvparten av humanistene i privat sektor.

For samfunnsviterne var «informasjon/kommunikasjon» den næringsgruppen som rekrutterte flest i privat sektor, 18 prosent. Men også «faglig og teknisk tjenesteyting» rekrutterte en høy andel, 14 prosent. I tillegg var også «varehandel, hotell og restauranter», «kulturell og annen tjenesteyting», «helse- og sosialtjenester» og «forretningsmessig tjenesteyting» viktige næringsområder for samfunnsvitere. Til sammen sto disse seks næringsgruppene for om lag tre fjerdedeler av rekrutteringen i privat sektor.

Resultatene tyder imidlertid på at en betydelig del av jobbmarkedet i privat sektor er relativt lite kompetansekrevende og lite faglig relevant. Om lag en femtedel av både humanistene og samfunnsviterne i privat sektor (i perioden 2007 – 2011) hadde såkalt «irrelevant arbeid». Merk at dette også er en streng definisjon av overkvalifisering, hvor kandidatene mener at høyere utdanning er helt uten betydning for arbeidet og at innholdet i utdanningen passer dårlig med arbeidsoppgavene. Her må vi imidlertid huske på at vi betrakter arbeidsmarkedssituasjonen et halvt år etter eksamen. Bare et mindretall av kandidatene hadde rukket å få fast ansettelse, og mange har sannsynligvis tatt midlertidige irrelevante jobber mens de søker etter relevant arbeid.

Irrelevant arbeid var langt mindre vanlig i offentlig sektor, andelen var ti prosent for humanister og bare syv prosent for samfunnsvitere (2007 – 2011). Og mens 65 prosent av humanistene som arbeidet i offentlig sektor var fornøyd med studiets relevans i forhold til arbeidslivet, mente bare 46 prosent av humanistene i privat sektor det samme. For samfunnsviterne var forskjellen ikke like stor; tallet var 74 prosent i offentlig sektor, og 65 prosent i privat sektor.

Lønnsnivået var litt lavere i privat sektor enn i offentlig sektor. Likevel var det ingen tendens til at de som begynte i privat sektor hadde dårligere karakterer enn de som begynte i offentlig sektor.

1 Innledning

Kandidater med høyere grads eksamen i samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag har tradisjonelt funnet arbeid i offentlig sektor. En stor del av samfunnsviterne har gått til offentlig forvaltning, universiteter og høyskoler, mens en høy andel av humanistene har gått til skoleverket. Selv om et flertall av humanister og samfunnsvitere fremdeles går til stillinger i det offentlige, har vi de siste tiårene sett en tendens til at flere går til privat sektor. Dette har dels sammenheng med oppkomsten av nye studietilbud, som er mer rettet inn mot et bredere spekter av avtakere enn offentlig sektor, men det må også ses i sammenheng med veksten i antall uteksaminerte kandidater. Eksempelvis har det totale antall kandidater med høyere grad steget fra 5 732 til 12 046 mellom 1993/94 og 2010/11 (SSB statistikkbanken). I samme periode har antall uteksaminerte humanister økt med 108 prosent (fra 688 til 1 429) og antall samfunnsvitere (inkludert jurister) økt med 92 prosent (fra 1 272 til 2 447).

Samfunnsvitere og humanister har i økende grad orientert seg mot flere typer bransjer og arbeidsgivere, eksempelvis har Kandidatundersøkelsen, som NIFU gjennomfører, vist en sterk økning i antall humanister som går til informasjonsrelaterte jobber i privat sektor (Næss 2010). At samfunnsvitere og humanister beveger seg inn på nye arbeidsområder innebærer at det skjer endringer i hvordan deres kompetanse utnyttes, men også at det skjer endringer i arbeidsgivers holdninger til samfunnsviteres og humanisters kompetanse.

Tidligere analyser av Kandidatundersøkelsen har vist at samfunnsvitere og humanister er blant de grupper høyere grads kandidater som har størst utfordringer i overgangen mellom utdanning og arbeidsmarked. De er mer utsatt for arbeidsledighet, overkvalifisering og undersyssetting enn de fleste andre grupper høyere grads kandidater (Arnesen 2010, Arnesen, Støren og Wiers-Jenssen 2012, Wiers-Jenssen, Arnesen og Støren 2012). I dette notatet vil imidlertid først og fremst fokusere på hvordan nyutdannede samfunnsvitere og humanister som har gått til privat sektor skiller seg fra dem som arbeider i offentlig sektor.

Gjennom Kandidatundersøkelsen kan vi kartlegge i hvilke sektorer og bransjer nyutdannede humanister og samfunnsvitere arbeider, og i hvilken grad ansettelsesforhold og arbeidsmarkedstilpassning for samfunnsvitere og humanister i privat sektor skiller seg fra tilsvarende grupper i offentlig sektor. NIFUs kandidatundersøkelse er en god datakilde for dette, fordi den i tillegg til informasjon om lønn og «objektive» arbeidsmarkedsforhold også inneholder kandidatens egne vurderinger av i hvilken grad det er samsvar mellom utdanning og arbeid, i hvilken grad kandidatene får brukt sin kompetanse i det arbeidet de har og deres synspunkter på utdanningens relevans i forhold til arbeidet. Men det er viktig å huske på at undersøkelsen er en utvalgsundersøkelse, og ikke noen fulltelling.

2 Data og metode

2.1 NIFUs kandidatundersøkelse

Kandidatundersøkelsen er en spørreskjemaundersøkelse som NIFU har foretatt siden 1972. Annethvert år er undersøkelsen innrettet mot nyutdannede kandidater i vårkullet, som mottar et spørreskjema ca. et halvt år etter avsluttet utdanning. Dette innebærer at vi har en lang tidsserie. Hovedtema for kandidatundersøkelsen er overgang fra utdanning til arbeid, men det inngår også spørsmål om synspunkter på lærestedet og eventuell videreutdanning (Wiers-Jenssen m.fl. 2012). Undersøkelsen retter seg i hovedsak mot kandidater med høyere grad, og det er kun kandidater med mastergrad som er inkludert i de analysene som gjøres her.

2.2 Utvalg

Analysene i dette notatet er avgrenset til å gjelde humanist- og samfunnsviterutdanninger som er organisert hos «Samfunnsviterne» - akademikerforeningen for samfunnsvitere og humanister. Det innebærer at kandidater fra embetsstudiene i psykologi, samfunnsøkonomi, juss og teologi ikke er med i analysene. Faggruppen «bildende kunst og kunsthåndverk» er heller ikke tatt med i analysen, fordi Kunsthøgskolen i Bergen og Kunsthøgskolen i Oslo først kom med undersøkelsen 2003. De undergruppene av humanister og samfunnsvitere som vi ser på utgjør om lag 85 prosent av det totale antall humanister og samfunnsvitere som inngikk i Kandidatundersøkelsene 2007-2011.

Vi benytter data fra Kandidatundersøkelsen for perioden 1974 – 2011. Til og med 2005 omfattet undersøkelsen alle uteksaminerte kandidater. I 2007 og 2011 ble det imidlertid tatt et utvalg. I de årene vi har trukket et utvalg, er resultatene vektet opp ut fra de ulike utdanningsgruppenes treksannsynlighet.

I løpet av perioden vi ser på har det skjedd en gradvis reduksjon av svarprosenten. I 2009 var svarprosenten for humanister og samfunnsvitere henholdsvis 49 og 57, mens den i 1974 var henholdsvis 86 og 87 prosent. Det er klart at en så stor nedgang i svarprosenten skaper en viss usikkerhet med hensyn til hvor representativt resultatene fra de seneste undersøkelsene er for hele kandidatpopulasjonen, samt sammenlignbarheten av resultatene fra undersøkelsen over tid.

For å gi et mer detaljert «øyeblikksbilde» av forskjeller i rekrutteringen til offentlig og privat sektor per i dag, med hensyn til kandidatenes bakgrunn samt arbeidsmarkedstilpasning og arbeidsvilkår, vil vi også benytte et mindre utvalg bestående av kandidater uteksaminert i 2007, 2009 og 2011. Ved å se på tre kull får vi et stort utvalg, samtidig som vi får kontrollert for konjunkturmessige svingninger i

arbeidsmarkedet.¹ Tabell 2.1 viser antall kandidater i dette utvalget, både de uveide og de veide tallene.

Tabell 2.1 Antall nyutdannede humanister og samfunnsvitere som deltok i kandidatundersøkelsen 2007 – 2011, fordelt på kull og utdanning.

	Humanister		Samfunnsvitere	
	Uveide	Veide	Uveide	Veide
2007	443	659	419	605
2009	351	351	378	378
2011	274	366	319	416
Totalt	1 068	1 376	1 116	1 399

2.3 Analyser

I dette arbeidsnotatet vil vi

- Kartlegge utviklingen i fordelingen av rekrutteringen på offentlig og privat sektor
- Se på fordeling på næring og yrke og hva slags jobber kandidatene har i privat sektor
- Sammenligne offentlig og privat sektor med hensyn til individkjennetegn og arbeidsvilkår
- Si noe om hvordan samfunnsvitere og humanister skiller seg fra andre grupper
- Se dette i sammenheng med arbeidsmarkedsutviklingen generelt for disse gruppene
- Se på relevans av utdanning fordelt på sektor

2.4 Definisjoner

Sektor: Som offentlig sektor regnes kommunal, fylkeskommunal og statlig virksomhet. Personlig eide selskaper, aksjeselskaper, organisasjoner og stiftelser regnes som privat sektor.

Privat sektor omfatter altså også såkalt «halvoffentlig» sektor (ideelle ikke-kommersielle virksomheter ol)²

Øvrige definisjoner som benyttes i rapporten er:

Sysselsatt: Omfatter alle som oppfattet seg som hovedsakelig yrkesaktiv eller utførte minst én times inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuka, dvs. uken som inneholder 15. november det aktuelle året eller hadde et inntektsgivende arbeid som de var midlertidig borte fra i undersøkelsesuka. Som sysselsatte regnes også de som var i enkelte arbeidsmarkeds/sysselsettingstiltak.

Sysselsatt i samsvar med utdanningen (relevant arbeid): Omfatter sysselsatte som mener at arbeidet krever høyere utdanning eller at det er en fordel å ha det. Til denne gruppen regnes i tillegg de som mener at arbeidsoppgavene er på et nivå hvor høyere utdanning er helt uten betydning, men hvor innholdet i utdanningen passer godt eller middels godt til arbeidsoppgavene.

¹ Det bør allikevel nevnes at 2007 var et spesielt år, fordi arbeidsmarkedet var særdeles gunstig, samtidig som avviklingen av hovedfagsordningen våren 2007 førte til et ekstraordinært stort antall kandidater, som samtidig besto av en uforholdsmessig høy andel godt voksne personer som allerede var vel etablert på arbeidsmarkedet og bidro til høy sysselsetting og lav arbeidsledighet i 2007-undersøkelsen. I utkjøringen av tabeller for perioden 2007-2011 er det ikke tatt hensyn til at antall uteksaminerte kandidater var høyere i 2007 enn i 2009 og 2011. Det betyr at når vi kjører ut gjennomsnittstall for de tre årene, vil 2007-kandidatene inngå med mer enn en tredel av kandidatene og føre til en større vektlegging av arbeidsmarkeds-situasjonen i 2007. Dette kan bidra til et litt for positivt bilde av arbeidsmarkeds-situasjonen i perioden 2007-2011.

² Det er i spørreskjemaet fra 1995 ikke skilt mellom privat og halvoffentlig sektor. Dette er gjort i en tidligere rapport (Næss 2010), men det krever at vi går gjennom hvert enkelt spørreskjema for de som er i privat sektor, og ved hjelp av Brønnøysundregisteret finner ut om virksomheten de jobber i, er halvoffentlig. Dette er ikke mulig innenfor rammen av dette prosjektet.

Sysselsatt uten samsvar med utdanningen (irrelevant arbeid): Omfatter sysselsatte som mener at høyere utdanning er helt uten betydning for arbeidet og at innholdet i utdanningen passer dårlig med arbeidsoppgavene. Vi skiller mellom de som var i irrelevant arbeid pga. vanskeligheter med å få arbeid i samsvar med utdanningen, dvs. var ”*ufrivillig i irrelevant arbeid*”, og de som var i irrelevant arbeid av andre grunner dvs. ”*irrelevant arbeid ellers*”.

Undersysselsetting: Omfatter alle personer med arbeid i samsvar med utdanningen som jobber deltid fordi det ikke har vært mulig å få heltidsarbeid.

Arbeidsledig: Omfatter alle som var uten inntektsgivende arbeid (dvs. var ikke-sysselsatte) og som i tillegg oppfylte minst én av følgende betingelser:

1. oppfattet seg som hovedsakelig arbeidsledig og hadde søkt arbeid,
2. oppfattet seg ikke som hovedsakelig yrkesaktiv eller arbeidsledig, men hadde søkt arbeid de siste 4 ukene forut for undersøkelsestidspunktet og kunne ha påtatt seg arbeid i undersøkelsesuka,
3. var i nærmere definerte arbeidsmarkedstiltak.

Arbeidsstyrken: Omfatter sysselsatte og arbeidsledige.

Utenfor arbeidsstyrken: Omfatter alle som ikke var sysselsatte eller arbeidsledige.

Mistilpasset: Omfatter personer som faller i en av følgende 4 grupper:

1. var *arbeidsledig*,
2. var *undersysselsett*,
3. var uten arbeid i samsvar med utdanningen (dvs. i irrelevant arbeid) på grunn av vanskeligheter på arbeidsmarkedet, dvs., *ufrivillig irrelevant arbeid*,
4. var uten arbeid i samsvar med utdanningen (dvs. i irrelevant arbeid) av andre grunner enn vanskelig arbeidsmarked, dvs. i *irrelevant arbeid ellers*.

Månedslønn: Månedslønn er brutto månedslønn eksklusiv ekstrainntekter. Kandidater som har inntekt som selvstendig næringsdrivende eller som arbeidet deltid, er ikke regnet med. I tilfeller der både månedslønn og lønnstrinn er oppgitt og det er forskjell på disse, er den månedslønnen som tilsvarer det oppgitte lønnstrinnet brukt.

Næring: Næringsgrupperingen i undersøkelsen er i samsvar med Standard for næringsgruppering (SN2007).

Yrke: Inndelingen i yrker følger Standard for yrkesgruppering STYRK08

Utdanning: Inndeling av faggruppene «humanister» og samfunnsvitere» følger Standard for utdanningsgruppering NUS2000

2.5 Bruk av tabellene

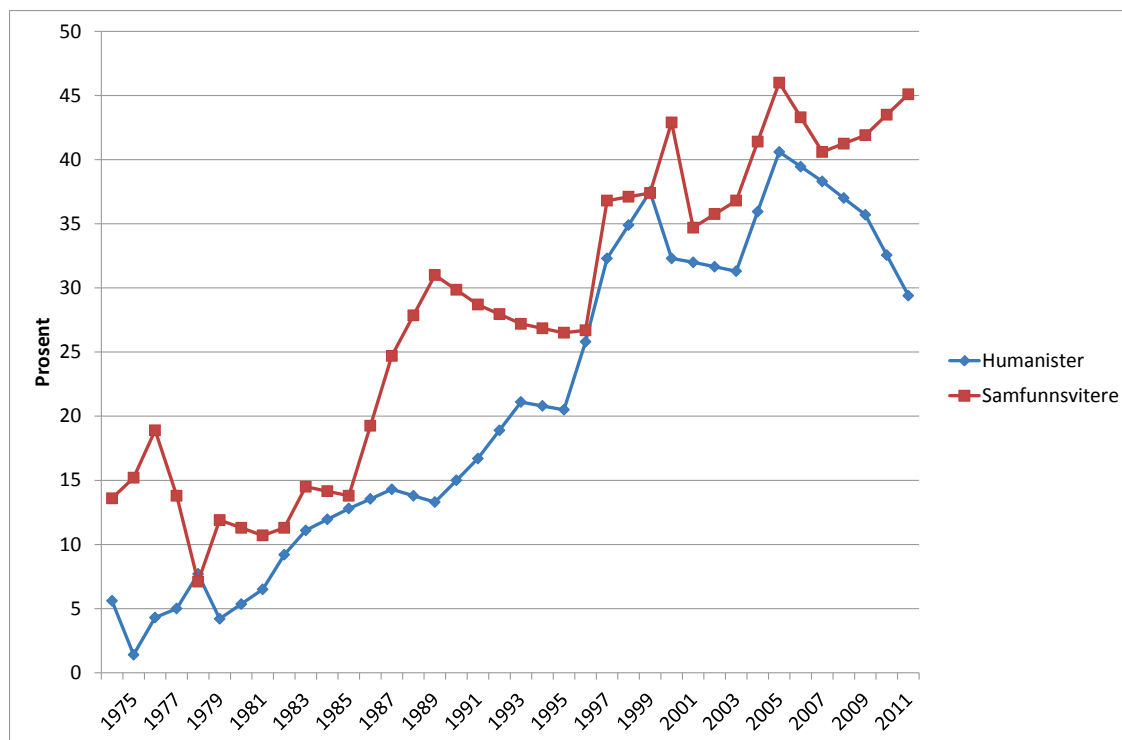
I noen analyser ser vi på tallene fordelt på faggrupper, og for enkelte av faggruppene dreier det seg om relativt få kandidater, og resultatene er dermed forbundet med større usikkerhet. For å markere dette er tall som er basert på et prosentueringsgrunnlag mellom 5 og 50 kandidater satt i parentes. Dersom tallet på kandidater var mindre enn 5, er det markert med kolon (:). Noen av faggruppene eksisterte dessuten ikke i noen perioder, eller det var i hvert fall ingen kandidater med i undersøkelsen, dette er markert med et punktum (.).

3 Hvem jobber i privat sektor, og hva gjør de?

3.1 Fordeling på sektor

På 70-tallet var det relativt uvanlig at nyutdannede humanister og samfunnsvitere startet sin karriere i privat sektor, se figur 3.1. For humanistene var andelen bare rundt 5 prosent, og for samfunnsviterne rundt 10 – 15 prosent. Utover på 1980-tallet begynte imidlertid dette mønsteret å endre seg. Stadig flere kandidater ble rekruttert til privat sektor. De seneste årene har 40 – 45 prosent av samfunnsviterne gått til privat sektor. For humanistene var andelen oppe i 40 prosent i 2005, men har sunket til under 30 prosent de senere år. Andelen som går til privat sektor er for øvrig for de samfunnsviterne vi ser på her omtrent på samme nivå som for høyere grads kandidater generelt, men noe lavere for humanister (se Arnesen 2010).

Figur 3.1 Prosentandel av sysselsatte kandidater som arbeidet i privat sektor. 1974 – 2011.

I tabell 3.1 har vi sett på andel som arbeidet i privat sektor, etter faggruppe. Privat sektor rekrutterer mange kandidater fra alle faggrupper vi har sett på, som vitner om et bredt kompetansebehov. Med unntak for «humanistiske fag, andre» som bare omfatter et lite fåtall kandidater, var rekrutteringen til privat sektor blant humanister høyest for kandidater med litteratur- og biblioteksutdanninger, hvor nærmere halvparten gikk til privat sektor i perioden 2007 – 2011. Rekrutteringen var lavest for språkutdanninger, 30 prosent. For samfunnsvitere var andelen høyest for medie- og kommunikasjonsfag, nærmere 60 prosent i perioden 2007 – 2011, og lavest for samfunnsgeografiske fag, 28 prosent.

Tabell 3.1 Prosentandel som arbeidet i privat sektor, etter faggruppe og periode.

	1974 – 1978	1995 – 1999	2007 – 2011
<i>Humanister:</i>			
Språkutdanninger	2,8	27,8	29,9
Litteratur- og biblioteksutdanninger	(0,0)	(52,2)	46,2
Historisk-filosofiske utdanninger	6,1	29,9	36,5
Religionsutdanninger	(29,4)	(38,9)	38,2
Musikk, dans og drama	(9,1)	25,7	31,3
Humanistiske fag, andre	(0,0)	.	(57,1)
<i>Samfunnsvitere:</i>			
Statsvitenskapelige fag	10,7	29,9	39,9
Sosiologiske fag	17,5	33,3	42,0
Samfunnsgeografiske fag	(40,0)	30,8	27,7
Samfunnsøkonomiske fag	.	22,1	47,2
Medie- og kommunikasjonsfag	.	59,3	58,9
Psykologiske fag	(0,0)	24,2	44,2
Sosialantropologiske fag	.	36,6	37,1
Samfunnsfag, andre	.	.	(28,6)

I tabell 3.2 ser vi nærmere på humanistenes og samfunnsviternes fordeling på de ulike faggruppene innenfor offentlig og privat sektor i perioden 2007-2011.

Tabell 3.2 Sysselsatte humanisters og samfunnsviternes fordeling på faggrupper og sektor

	I alt	Offentlig	Privat
<i>Humanister:</i>			
Språkutdanninger	19,9	21,5	16,8
Litteratur- og biblioteksutdanninger	7,9	6,6	10,2
Historisk-filosofiske utdanninger	44,0	43,4	45,5
Religionsutdanninger	10,6	10,0	11,4
Musikk, dans og drama	17,0	18,1	15,1
Humanistiske fag, andre	0,7	0,4	1,0
<i>Samfunnsvitere:</i>			
Statsvitenskapelige fag	34,1	35,2	31,9
Sosiologiske fag	11,4	11,7	11,4
Samfunnsgeografiske fag	5,2	6,6	3,5
Samfunnsøkonomiske fag	8,6	8,1	9,9
Medie- og kommunikasjonsfag	13,1	9,2	18,0
Psykologiske fag	10,7	10,2	11,0
Sosialantropologiske fag	13,5	14,7	12,0
Samfunnsfag, andre	3,3	4,2	2,3

Tabellen viser at nesten halvparten av humanistene sysselsatt i privat sektor i perioden 2007-2011 hadde en historisk-filosofisk utdanning. Blant samfunnsviterne i privat sektor peker kandidater med statsvitenskap og medie- og kommunikasjonsfag seg ut som de største og utgjør til sammen om lag halvparten av alle sysselsatte samfunnsvitere i privat sektor.

3.2 Fordeling på næring og yrke

I tabell 3.3 har vi sett på hvordan sysselsettingen i privat sektor fordeler seg på ulike næringsgrupper, for kandidater uteksaminert i perioden 2007 – 2011. For humanister var «kulturell og annen tjenesteyting» den viktigste næringsgruppen, som sto for vel 20 prosent av rekrutteringen i privat sektor. Men også «varehandel, hotell & restauranter» og «informasjon/kommunikasjon» var viktige næringsområder. Til sammen rekrutterte disse tre næringsgruppene nesten halvparten av humanistene i privat sektor.

For samfunnsviterne var «informasjon/kommunikasjon» den næringsgruppen som rekrutterte flest i privat sektor, 18 prosent. Men også «faglig og teknisk tjenesteyting» rekrutterte en høy andel, 14 prosent. I tillegg var også «varehandel, hotell & restauranter», «kulturell og annen tjenesteyting», «helse- og sosialtjenester» og »forretningsmessig tjenesteyting» viktige næringsområder for samfunnsvitere. Til sammen sto disse seks næringsgruppene for om lag tre fjerdedeler av rekrutteringen i privat sektor.

Tabell 3.3 Sysselsatte kandidater fordelt på næringsgruppe, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.

	Humanister			Samfunnsvitere		
	Totalt	Offentlig	Privat	Totalt	Offentlig	Privat
Primær- og sekundær	2,3	0,1	6,3	2,7	0,6	5,8
Varehandel, hotell & restauranter	5,7	0,4	15,8	4,9	0,1	11,8
Samferdsel	1,9	1,5	2,9	1,6	1,0	2,5
Informasjon/kommunikasjon	4,5	0,3	12,4	8,9	3,0	17,6
Bank, forsikring	0,4	0,7	0,0	2,1	0,9	3,9
Forretningsmessig tj.yting	2,6	0,3	7,1	4,4	0,9	9,5
Offentlig administrasjon	12,2	18,9	0,5	23,2	40,9	0,2
Grunnskolen	10,4	14,8	2,9	2,3	4,0	0,2
Videregående skole	11,9	16,9	3,4	2,1	3,3	0,8
Høyere utdanning	10,1	14,6	1,7	10,6	18,2	1,2
Annen undervisning	7,8	8,2	7,1	2,4	1,7	3,5
Faglig og teknisk tj.yt.	2,7	0,5	6,8	6,4	1,0	14,3
Forskning og utviklingsarbeid	1,4	0,5	2,9	6,5	6,7	6,8
Helse og sosialtjenester	8,1	8,9	7,1	12,4	14,8	9,8
Kulturell og annen tj.yting	15,6	13,2	20,7	5,8	2,1	11,2
Annet/uoppgitt	2,4	0,3	2,4	3,7	1,1	1,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 3.4 viser kandidatenes fordeling på yrker i 2011. Fra og med 2011-undersøkelsen er den nye yrkesstandard (STYRK08) tatt i bruk og tall fra 2011-undersøkelsen basert på denne standarden vil ikke være sammenlignbare yrkestall fra tidligere undersøkelser. Vi velger derfor bare å presentere tall fra 2011-undersøkelsen³. Tabellen viser at rundt to tredeler av humanistene og samfunnsviterne er i såkalte akademiske yrker. Andelen er litt høyere blant humanistene enn blant samfunnsviterne. Ser vi

³ Pga. av lavere grunnlagstall vil det hefte noe større usikkerhet til denne tabellen enn de øvrige.

på yrkesfordelingen i offentlig og privat sektor, finner vi at andelen i akademiske yrker er høyere i offentlig sektor enn i privat sektor både for humanister og samfunnsvitere. I offentlig sektor er i overkant av to tredeler i akademiske yrker, mens det gjelder drøyt halvparten av de i privat sektor. Mellom 7 og 11 prosent av kandidatene er i yrker som krever høgskoleutdanning og mellom 11 og 28 prosent er i yrker som ikke krever høyere utdanning. I denne siste kategorien dominerer kontoryrker og salgs- og serviceyrker, yrker som er mer utbredt blant de som arbeider i privat sektor.

Det er til dels store forskjeller mellom humanistene og samfunnsviterne når det gjelder hvilke akademiske yrker de innehar. Drøyt hver tredje humanist har en undervisningsjobb mens dette gjelder ti prosent av samfunnsviterne. I underkant av halvparten av samfunnsviterne er på den andre siden i høyere saksbehandlerstillinger i offentlig eller privat virksomhet, rådgivere i økonomi, administrasjon, og salg, i IKT eller er rådgivere/forskere i samfunnsvitenskapelige, humanistiske og sosiale fag. Det er også til dels store forskjeller mellom humanister og samfunnsvitere som arbeider i privat sektor med hensyn hva slags akademisk yrke de har. Blant humanistene dominerer «andre lærere» og «andre juridiske, samfunnsvitenskapelige og humanistiske yrker», mens ulike typer rådgiver- og forskeryrker dominerer blant samfunnsviterne.

Tabell 3.4¹ Sysselsatte kandidater fordelt på yrke, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.

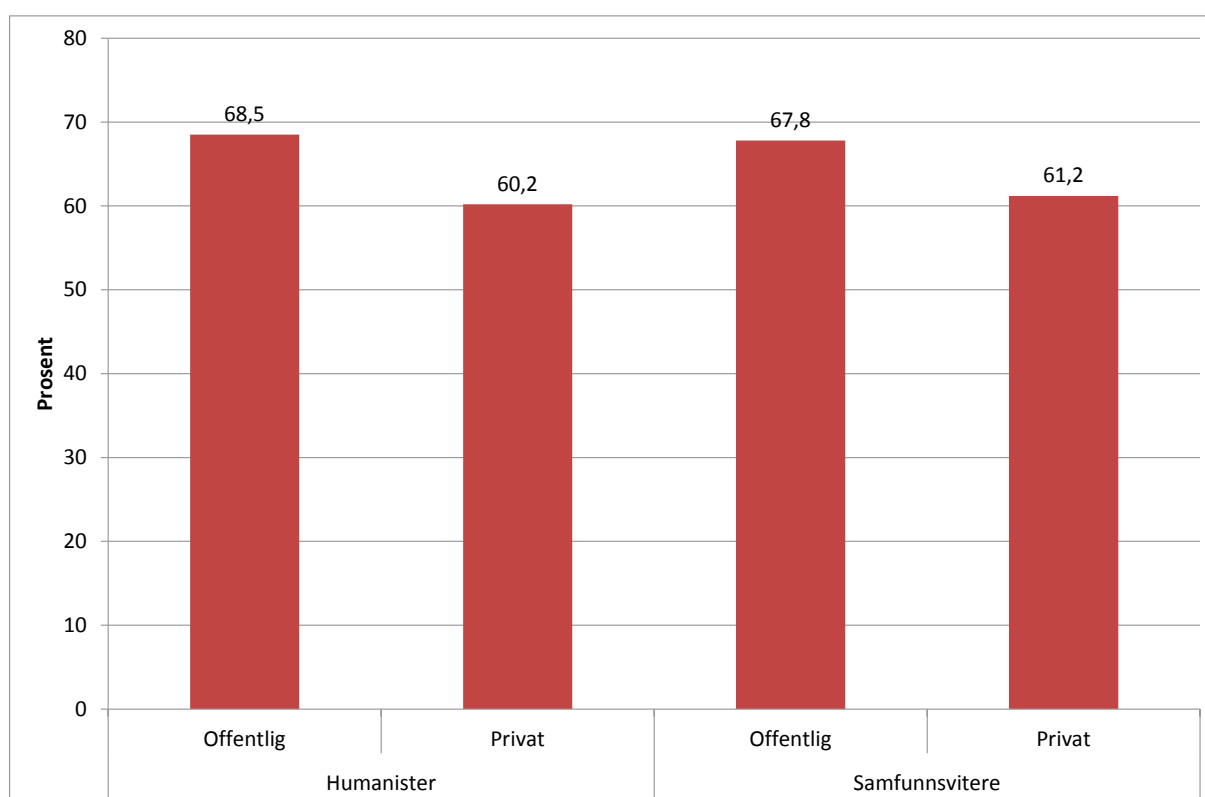
	Humanister			Samfunnsvitere		
	Offentlig	Privat	Total	Offentlig	Privat	Total
Militære yrker og uoppgitt	0,5	0,0	0,3	2,1	0,0	1,1
Ledere	1,8	11,0	4,5	6,3	6,9	7,7
Akademiske yrker	74,2	53,3	68,4	69,8	54,7	62,2
Realister, sivilingeniører mv. og medisinske yrker	1,4	2,2	1,6	5,3	7,5	6,2
Universitets & høgskolelektorer/lærere	6,5	1,1	5,2	10,0	0,0	5,4
Lektorer mv. (videregående skole)	22,2	2,2	16,1	4,2	2,5	3,4
Andre lærere	16,2	17,6	16,5	4,2	0,6	2,5
Rådgivere i økonomi, administrasjon og salg, i IKT og juridiske fag	3,2	8,8	5,2	10,0	23,6	16,1
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	7,4	0,0	5,2	15,3	3,7	9,9
Rådgivere/forskere i samfunnsvitenskap, humanistiske, sosiale fag	8,3	2,2	6,5	17,4	12,4	14,9
Andre juridiske, samfunnsvitenskapelige og humanistiske yrker	8,8	18,7	11,9	3,7	5,0	4,2
Høgskoleyrker	7,4	6,7	7,1	11,1	10,7	10,8
Kontoryrker	8,8	8,9	8,7	5,3	10,7	7,7
Salgs- og serviceyrker	7,4	12,2	8,7	5,3	13,2	8,8
Bønder og fiskere	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,3
Håndverkere	0,0	2,2	0,6	0,0	0,0	0,0
Prosess og maskinoperatører, transportarbeidere	0,0	2,2	0,6	0,0	1,3	0,6
Renholdere, hjelpearbeidere	0,0	3,3	1,0	0,0	1,9	0,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.3 Hvem jobber i privat sektor?

Det hevdes at Norge har ett av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkeder i den industrialiserte verden (NOU 2008:6). Dette kommer blant annet til uttrykk ved at kvinner i stor grad velger utdanninger rettet mot offentlig sektor, mens menn utdanner seg til privat sektor. I 2007 utgjorde kvinner om lag 70 prosent av de ansatte i offentlig sektor, mens det i privat sektor var flest menn, 63 prosent (NOU 2008:6).

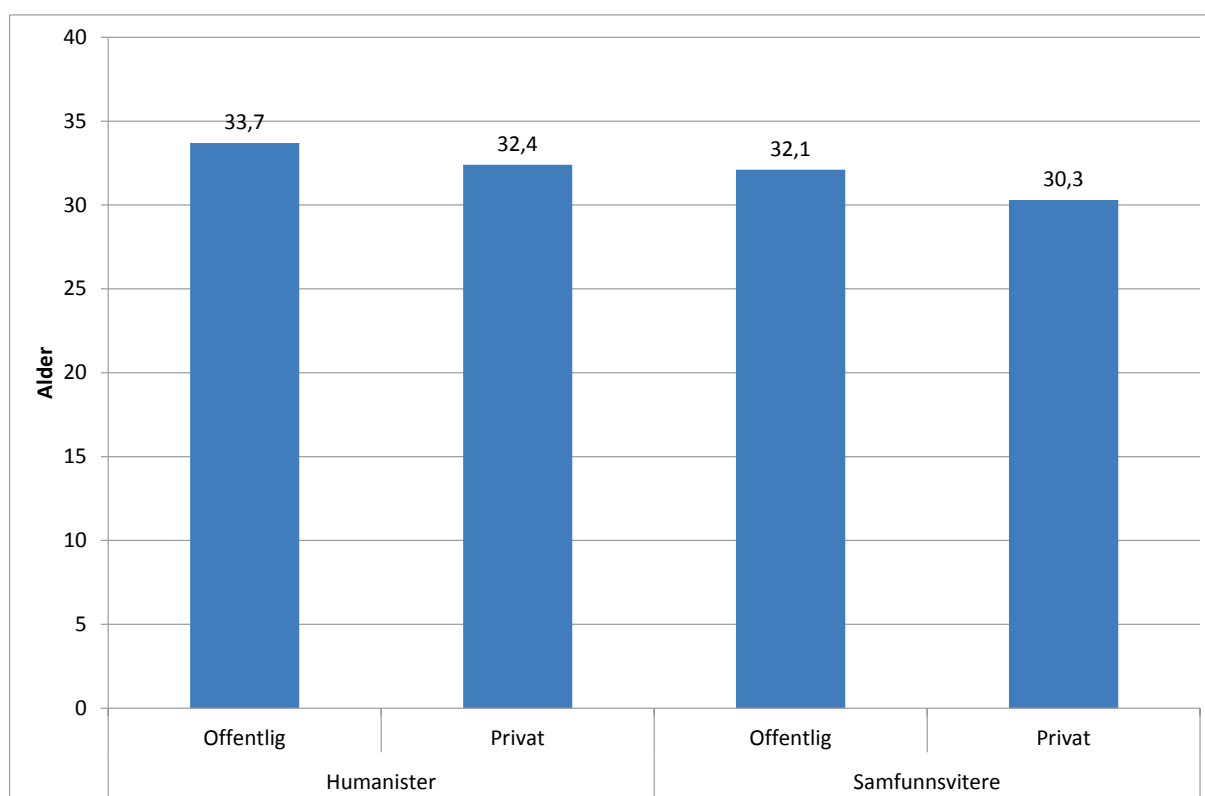
Men også når vi her ser på grupper med lik utdanning finner vi en tendens til at kvinneandelen er lavere i privat sektor enn i offentlig sektor, selv om differansen nå ikke er så veldig stor, se figur 3.2. Den var allikevel signifikant på en prosent nivå for humanister, og fem prosent nivå for samfunnsvitere. Men også i privat sektor var kvinner i klart flertall. Andelen kvinner var omtrent den samme for begge utdanningsgruppene, både i privat og offentlig sektor.

Figur 3.2 Prosentandel kvinner av sysselsatte kandidater, etter sektor og kjønn. 2007 – 2011. Prosent.

Næss (2008) har tidligere funnet for 2005-kullet at nyutdannede humanister og samfunnsvitere som jobbet i privat sektor i gjennomsnitt hadde noe lavere alder enn kandidater som jobbet i offentlig sektor. En mulig forklaring til det kan være at det å fullføre studiet raskt vitner om effektivitet og målrettethet, egenskaper som kan tenkes å være mer verdsatt i private virksomheter, enn i offentlige virksomheter. Figur 3.3 viser at vi også for kullene i perioden 2007 – 2011 finner at gjennomsnittsalderen var litt lavere i privat sektor enn i offentlig sektor, både for humanister og samfunnsvitere. Differansen var signifikant på fem prosent nivå for humanister, og en prosent nivå for samfunnsvitere.

Figur 3.3 Gjennomsnittsalder etter utdanning og sektor. 2007 – 2011.

Sosial bakgrunn kan også ha betydning for hvilken sektor høyere utdannede jobber i, fordi det både klassemessig og kulturelt er et skille mellom offentlig og privat sektor. Dette er tidligere undersøkt av Helland (2004) og Næss (2008). Helland (2004) fant imidlertid ingen sammenheng mellom sosial bakgrunn, målt ved fars yrke, og sektor, for sosialøkonomer og siviløkonomer. Næss (2008) fant imidlertid en viss positiv sammenheng mellom det å ha en far med høyere utdanning og å jobbe i privat sektor, for humanister og samfunnsvitere uteksaminert i perioden 1999 – 2005.

I tabell 3.5 har vi sett på om det er noen forskjell på utdanningsnivået til kandidatenes foreldre i offentlig og privat sektor, for kandidater uteksaminert i perioden 2007 – 2011. Tallene viser imidlertid at det ikke var noen vesentlig forskjell.

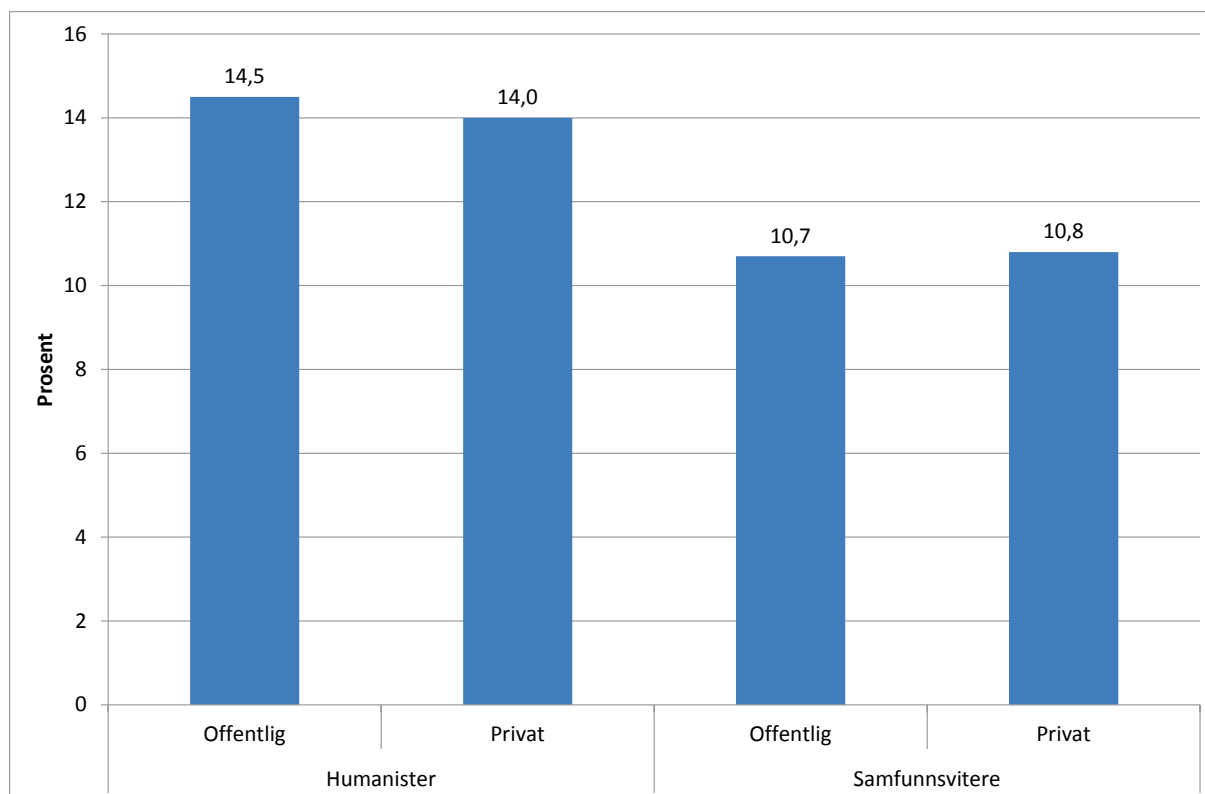
Tabell 3.5 Kandidater etter foreldres høyeste utdanning, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.¹

	Humanister			Samfunnsvitere		
	Totalt	Offentlig	Privat	Totalt	Offentlig	Privat
Høyere grad	47,7	46,1	50,5	47,3	47,8	47,1
Lavere grad	23,6	24,6	22,0	24,5	24,3	23,8
Allmennfag videregående skole	7,7	8,1	6,4	7,0	7,2	7,4
Yrkesfag videregående skole	12,2	12,6	12,6	13,5	12,8	14,3
Grunnskole/lavere/vet ikke	8,8	8,5	8,4	7,8	7,9	7,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Utdanningsnivået er nivået til forelderen med høyest utdanning.

Figur 3.4 viser at det heller ikke var noen forskjell mellom offentlig og privat sektor når det gjaldt innvandrerbakgrunn. Innvandrerbakgrunn er her definert som alle som er født i utlandet, eller har forelder som er født i utlandet (dette innebærer at tallene også omfatter adopterte).

Figur 3.4 Prosentandel med innvandrerbakgrunn, etter utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.

Tabell 3.6 viser at det heller ikke var noen stor forskjell mellom offentlig og privat sektor når det gjaldt kandidatenes avsluttende hovedkarakter, hverken for humanister eller samfunnsvitere.

Tabell 3.6 Kandidater etter avsluttende hovedkarakter, utdanning og sektor. 2011. Prosent

	Humanister		Samfunnsvitere	
	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
A	27,2	23,8	14,4	13,6
B	46,0	45,2	58,5	55,8
C	24,8	26,2	25,5	28,6
D	2,0	4,8	1,6	1,9
E	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0

4 Sysselsetting, ledighet og mistilpasning

4.1 Innledning

I dette kapitlet vil vi se på utviklingen i arbeidsmarkedstilpasningen for humanister og samfunnsvitere mer generelt. Vi vil også se på arbeidsmarkedstilpasning og arbeidsvilkår; undersyssetting, irrelevant arbeid, ansettelsesforhold, lønnsnivå og hvilken region man arbeider i, etter sektor.

4.2 Hovedaktivitet

Tabell 4.1 viser hva kandidatene svarte på et spørsmål om hva de betraktet som sitt hovedsakelige gjøremål på undersøkelsestidspunktet. Tabellen viser at de fleste kandidatene fortsatt oppgir å være yrkesaktiv et halvt år etter eksamen, selv om andelen som var yrkesaktiv i 2007 – 2011 var litt lavere enn i 1974 – 78 både for humanister og samfunnsvitere. For humanister var differansen ikke signifikant, mens den var signifikant på en prosent nivå for samfunnsvitere.

Tabellen viser også at det har vært en ganske stor økning i andelen humanister som oppfatter seg som arbeidsledig seks måneder etter fullført utdanning, gjennom den perioden vi ser på. I perioden 1974 – 1978 var det nesten ingen nyutdannede humanister som opplevde seg som hovedsakelig arbeidsledige, bare en prosent. I 2007 – 2011 gjaldt dette derimot ni prosent. Det må her presiseres at det er kandidatens subjektive oppfatning av sin situasjon som ligger til grunn for de refererte arbeidsledighetstallene. Vi skal senere presentere arbeidsledighetstall som bygger på mer objektive kriterier (se kapittel 2.4) og som er mere sammenlignbare med offisielle arbeidsledighetstall.

Tabell 4.1 Kandidater etter hovedaktivitet, utdanning og periode. Prosent.

	Humanister			Samfunnsvitere		
	1974-78	1995-99	2007-11	1974-78	1995-99	2007-11
Yrkesaktiv	73,7	67,1	70,3	89,3	73,2	78,9
Student/skoleelev	20,7	12,8	12,3	3,6	3,5	4,6
Hjemmearbeidende	3,1	2,6	2,3	2,4	2,2	0,9
Vernepliktig	0,9	1,0	0,2	1,8	1,2	0,0
Arbeidsledig	1,2	8,7	8,7	3,0	12,5	10,0
Annet	0,3	7,8	6,3	0,0	7,4	5,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

I tabell 4.2 har vi sett på andel som oppfattet seg som arbeidsledig, fordelt på faggrupper. Tabellen viser at økningen i andelen ledige varierte mellom faggruppene. Hvis vi ser bort fra «humanistiske fag, annet» som bare omfattet et lite fåtall kandidater, var det blant humanistene særlig gruppene litteratur- og biblioteksutdanninger og historisk-filosofiske fag som opplevde større problemer på arbeidsmarkedet, henholdsvis 12 og 11 prosent av kandidatene oppfattet seg som arbeidsledige i perioden 2007 – 2011. Minst økning i ledigheten var det for musikk, dans og drama, bare fire prosent var ledige i perioden 2007 – 2011.

Blant samfunnsviterne skilte samfunnsgeografene seg ut med spesielt stor økning i andelen hovedsakelig arbeidsledig, 20 prosent oppfattet seg som ledige i perioden 2007 – 2011. Men også for gruppene sosiologiske fag, medie- og kommunikasjonsfag, psykologiske fag, sosialantropologiske fag og «samfunnsfag, andre» har ledigheten blitt relativt høy, 10 – 13 prosent for perioden 2007 – 2011.

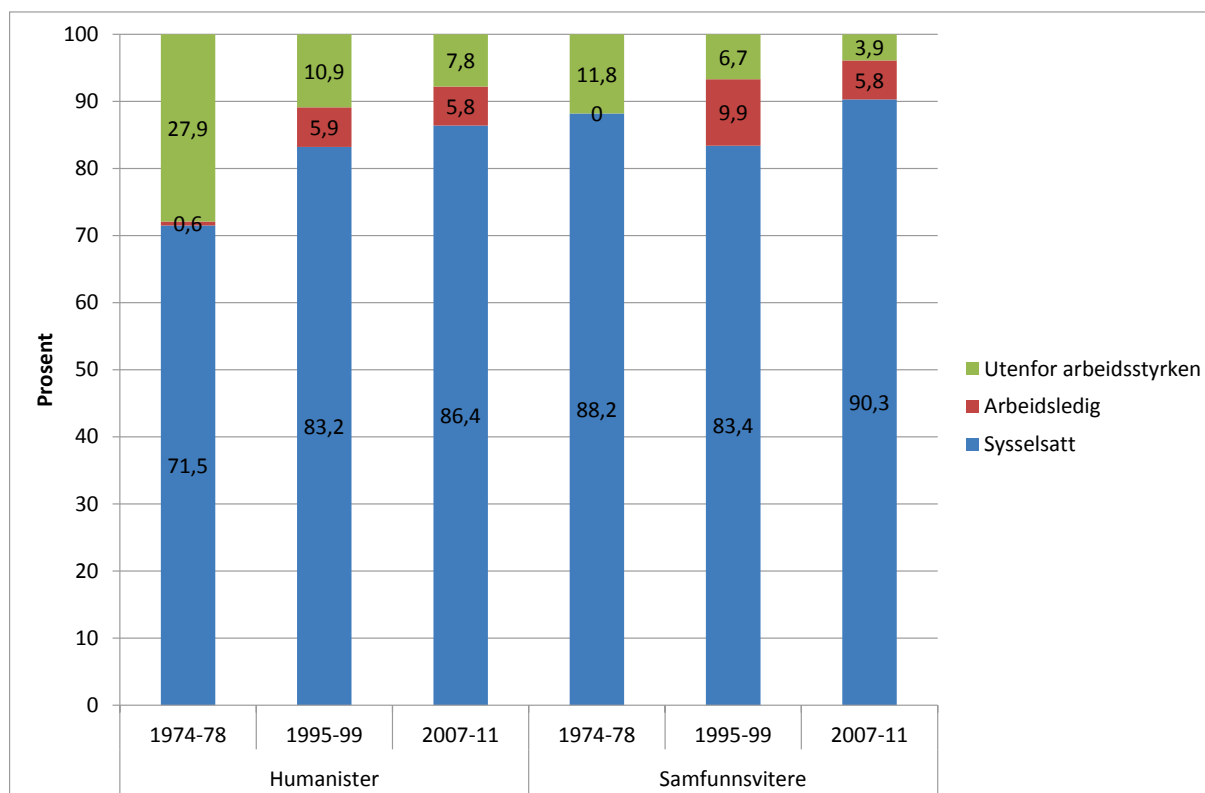
Tabell 4.2 Prosentandel som oppfattet seg som arbeidsledig, etter faggruppe og periode.

	1974 – 1978	1995 – 1999	2007 – 2011
<i>Humanister:</i>			
Språkutdanninger	1,4	4,7	6,3
Litteratur- og biblioteksutdanninger	(0,0)	13,8	11,6
Historisk-filosofiske utdanninger	1,1	13,3	10,9
Religionsutdanninger	(0,0)	11,8	7,7
Musikk, dans og drama	(0,0)	5,1	3,7
Humanistiske fag, andre	(0,0)	:	(20,0)
<i>Samfunnsvitere:</i>			
Statsvitenskapelige fag	1,3	11,3	7,9
Sosiologiske fag	5,3	10,1	11,3
Samfunnsgeografiske fag	(0,0)	14,0	20,3
Samfunnsøkonomiske fag	.	13,5	6,7
Medie- og kommunikasjonsfag	.	9,3	9,5
Psykologiske fag	(0,0)	10,8	12,4
Sosialantropologiske fag	.	22,5	9,9
Samfunnsfag, andre	.	.	(12,5)

4.3 Sysselsetting og arbeidsledighet

Vi forlater nå kandidatenes subjektive vurdering av sin situasjon og ser nærmere på utviklingen i kandidatenes arbeidsmarkedssituasjon ut fra mer de mer objektivt baserte tradisjonelle arbeidsmarkedsindikatorene (se kapittel 2.4). Figur 4.1 viser at i perioden 2007 – 2011 var arbeidsledigheten ifølge denne definisjonen seks prosent både for humanister og samfunnsvitere. Andelen som var sysselsatt, gitt definisjonen i kapittel 2.4, var 86 prosent for humanister og 90 prosent for samfunnsvitere.

Figur 4.1 Kandidater etter arbeidsstyrkestatus, periode og utdanning.

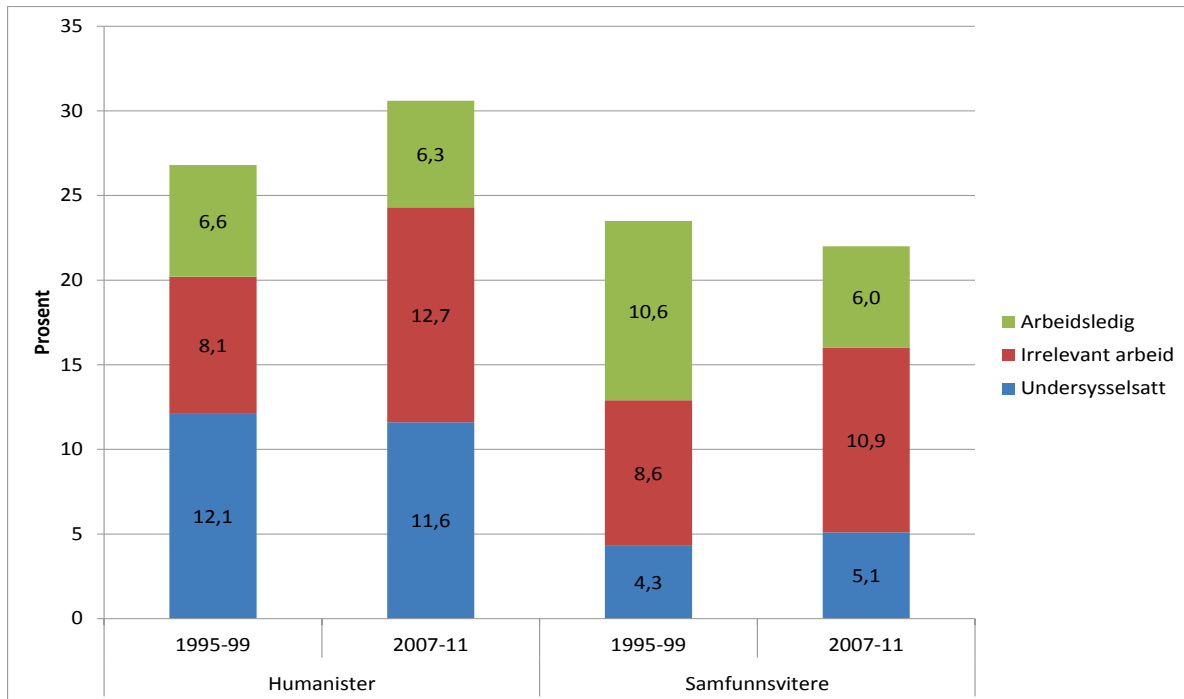

4.4 Undersysselsetting og irrelevant arbeid

I figur 4.2 har vi også sett på to andre former for mistilpasning på arbeidsmarkedet enn ledighet; undersysselsetting og irrelevant arbeid (se definisjoner i kapittel 2.4). Dette ble ikke kartlagt i undersøkelsene i perioden 1974 – 1978. Figuren viser at det både for humanister og samfunnsvitere har vært en økning i andelen med irrelevant arbeid.

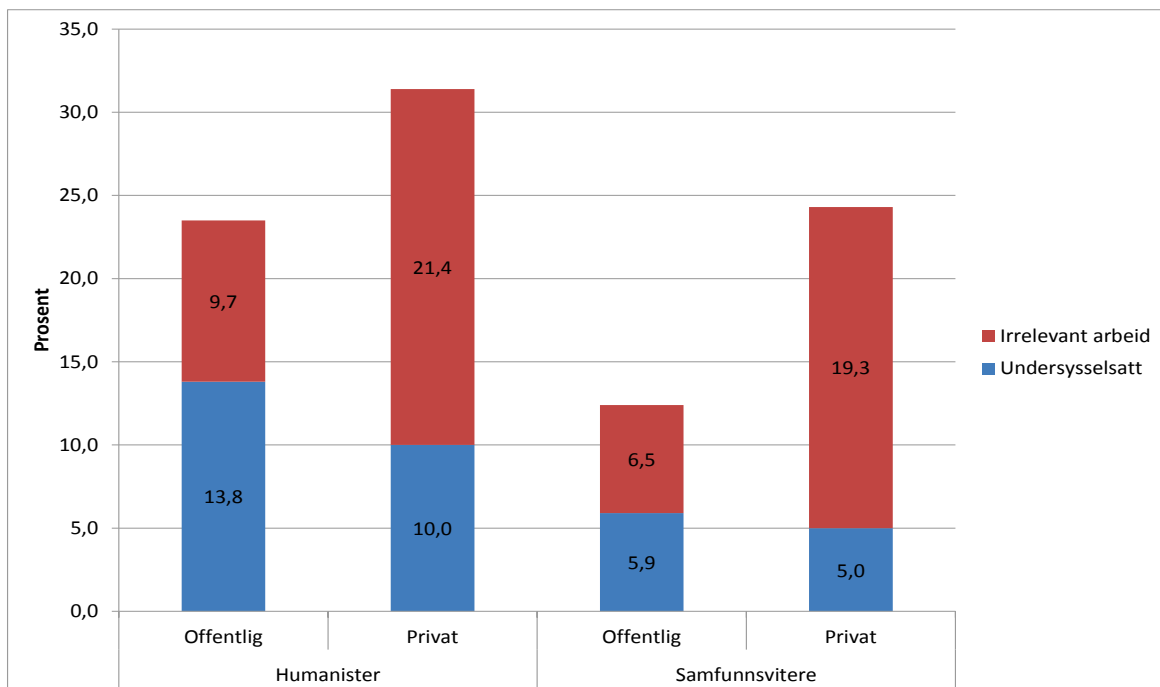
Andelene var klart høyest for humanister. Regner vi med arbeidsledighet, viser tallene at over 30 prosent av de nyutdannede humanistene opplevde en eller annen form for mistilpasning etter endt utdanning, i perioden 2007 - 2011. For samfunnsviterne gjaldt dette om lag en femtedel. Dette er for øvrig langt høyere andeler enn for mastergradskandidater på andre fagfelt i samme periode (se Wiers-Jensen mfl. 2012).

Figur 4.2 Prosentandel av kandidater i arbeidsstyrken som var mistilpasset på arbeidsmarkedet, etter periode og utdanning.

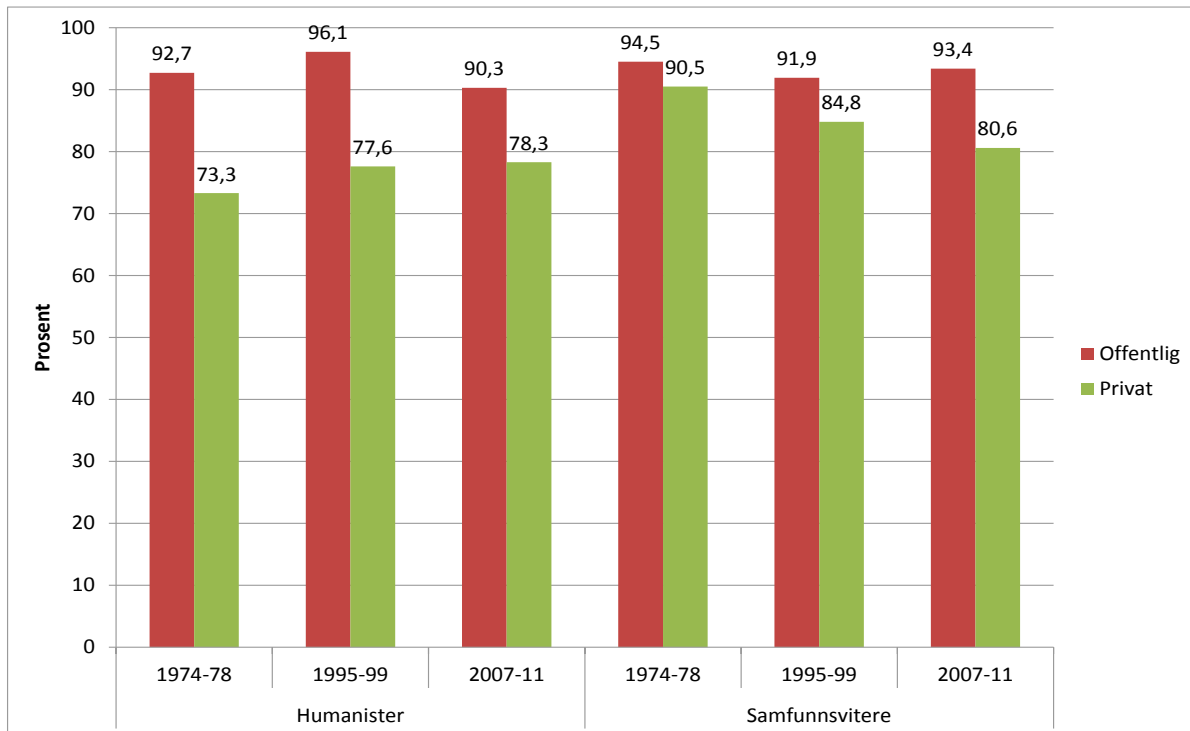
Figur 4.3 viser at andelen som var i irrelevant arbeid var langt høyere i privat sektor enn i offentlig sektor, for begge utdanningsgruppene. Når det gjaldt undersysseletting fant vi derimot ikke stor forskjell mellom de to sektorene. For humanistene var andelen litt lavere i privat sektor enn i offentlig sektor, forskjellen var signifikant på fem prosent nivå.

Figur 4.3 Prosentandel som var undersysselsatt eller i irrelevant arbeid etter utdanning og sektor. 2007 - 2011.

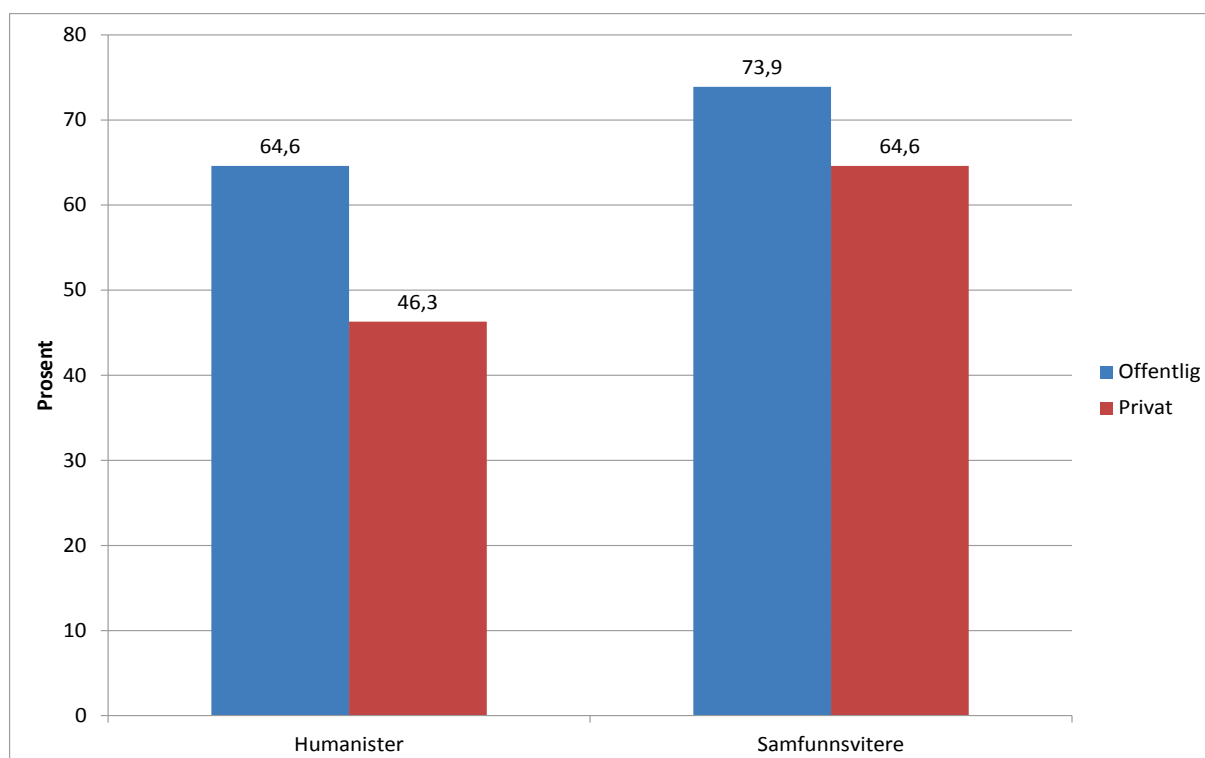
Figur 4.4 viser andel av de sysselsatte som var sysselsatt i relevant arbeid (se definisjon i kapittel 2.4), etter sektor. Andelen er klart lavere i privat sektor enn i offentlig sektor, både for humanister og samfunnsvitere. For samfunnsviterne har andelen med relevant arbeid i privat sektor også hatt en synkende tendens, men for humanister har den derimot økt. I offentlig sektor har andelen med relevant arbeid holdt seg på omtrent samme nivå, både for humanister og samfunnsvitere. Disse tallene betyr at økningen i irrelevant arbeid vi fant i figur 4.3 har sammenheng med vridningen i rekrutteringen mot privat sektor.

Figur 4.4 Prosentandel av sysselsatte i relevant arbeid, etter utdanning, periode og sektor.

Både samfunnsvitere og humanister er grupper som sliter noe med mistilpasning i arbeidsmarkedet. Det er også dokumentert at særlig humanister vurderer utdanningen som mindre arbeidslivsrelevant enn andre grupper (Arnesen mfl. 2012). Figur 4.5 viser at andelen som var fornøyd med studiets relevans var betydelig høyere blant dem som arbeidet i offentlig sektor, enn blant dem som arbeidet i privat sektor, både for humanister og samfunnsvitere. For begge gruppene var forskjellen signifikant på en prosent nivå.

Figur 4.5 Prosentandel som var fornøyd med studiets relevans i forhold til arbeidslivet, etter sektor og utdanning. 2007 – 2011.

Tabell 4.3 viser kandidatenes fordeling på arbeidstedsregion. I begge gruppene arbeidet de fleste kandidater på Østlandet. For samfunnsvitere har det vært en tendens til større regional spredning i rekrutteringen, ved at en økende andel har gått til de øvrige regionene, med unntak for Vestlandet. For humanistene, derimot, finner vi ingen tendens til større regional spredning; andelen som finner jobb på Østlandet har økt, på bekostning av rekrutteringen på Vestlandet og Nord-Norge.

Tabell 4.3 Kandidater etter arbeidstedsregion, utdanning og periode. Prosent.

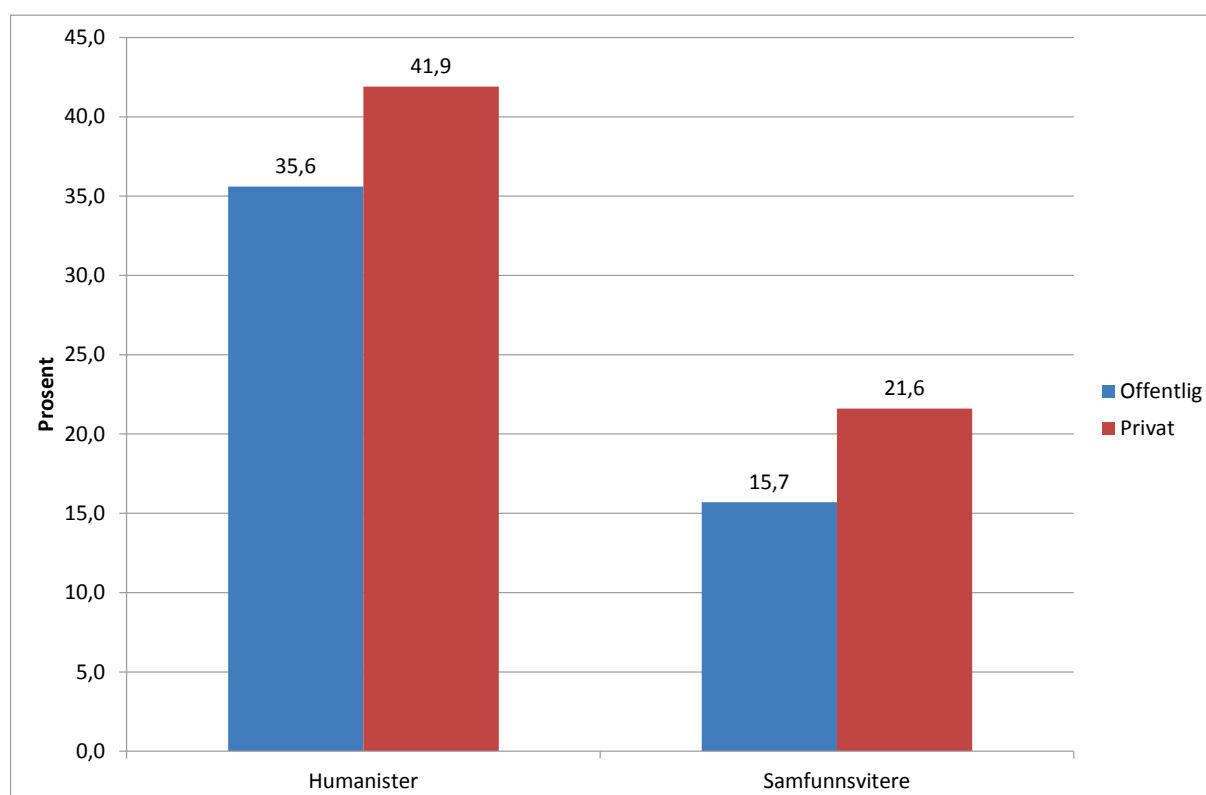
	Humanister			Samfunnsvitere		
	1974-78	1995-99	2007-11	1974-78	1995-99	2007-11
Østlandet	45,2	50,5	54,2	66,0	56,2	59,8
Sørlandet	7,3	8,7	10,4	2,7	3,5	5,3
Vestlandet	24,5	21,5	17,4	18,4	19,8	17,1
Midt-Norge	10,0	11,4	12,0	5,4	10,5	9,6
Nord-Norge	13,0	7,9	6,0	7,5	10,1	8,3
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 4.4 viser fordelingen på arbeidstedsregion etter sektor, for kandidater uteksaminert i perioden 2007 – 2011. Både i offentlig og privat sektor var de fleste sysselsatt på Østlandet, det gjaldt både humanister og samfunnsvitere. Men ikke overraskende var det litt større regional spredning i offentlig sektor, andelen som jobbet på Østlandet var litt lavere enn i privat sektor, både for humanister og samfunnsvitere.

Tabell 4.4 Kandidater etter arbeidsstedsregion, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.

	Humanister		Samfunnsvitere	
	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
Østlandet	52,3	59,0	58,0	62,8
Sørlandet	11,2	9,1	4,8	6,0
Vestlandet	16,6	18,7	16,7	17,7
Midt-Norge	12,1	10,6	9,6	9,3
Nordland	7,8	2,5	10,8	4,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0

I arbeidsstyrken generelt er sentrale offentlige tjenesteområder som helse- og sosialtjenester og undervisning blant de sektorer hvor deltidsarbeid er mest utbredt (se for eksempel NOU 2004:29). Figur 4.6 viser imidlertid at vi her finner en noe høyere andel med deltidsstilling i privat sektor enn i offentlig sektor, både for humanister og samfunnsvitere. Differansen var signifikant på fem prosent nivå for humanister og en prosent nivå for samfunnsvitere. Den høye deltidsandelen kan ha sammenheng med at deltid i kandidatundersøkelsen er definert som mindre enn 100 prosent stilling. En så vid definisjon av deltidsarbeid gir, som det fremgår av figur 4.6, relativt høye deltidsandeler.

Figur 4.6 Prosentandel av sysselsatte med deltidsstilling, etter sektor. 2007 – 2011.

4.5 Ansettelsesforhold og lønn

I tabell 4.5 har vi sett på kandidatenes ansettelsesforhold. Tabellen viser omtrent det samme mønsteret for de to gruppene. Bare et mindretall av kandidatene hadde fått fast ansettelse allerede et halvt år etter eksamen, men andelen hadde økt noe, hovedsakelig på bekostning av andelen som har hatt kortvarige vikariater eller andre midlertidige stillinger av varighet mindre enn seks måneder.

Tabell 4.5 Kandidater etter ansettelsesforhold, utdanning og periode. Prosent.

	Humanister		Samfunnsvitere	
	1995-99	2007-11	1974-78	2007-11
Fast ansettelse (inkludert pliktjeneste)	35,0	42,3	33,0	43,4
Stipendiat/Forskeropplæringsstilling	2,1	1,6	5,3	4,4
Vikariat eller annen midlertidig stilling av varighet 6 måneder eller mer	32,8	28,6	34,2	31,6
Vikariat eller annen midlertidig stilling av mindre enn 6 måneders varighet	27,6	21,1	26,5	18,0
Selvstendig næringsdrivende	2,4	6,4	1,0	2,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0

I tabell 4.6 har vi sett på ansettelsesforhold etter sektor, for kandidater uteksaminert i perioden 2007 – 2011. Tabellen viser at fast ansettelse var vanligere i privat sektor enn i offentlig sektor, både for humanister og samfunnsvitere. Differansen var signifikant på fem prosent nivå for humanister, og en prosent nivå for samfunnsvitere.

Tabell 4.6 Kandidater etter ansettelsesforhold, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.

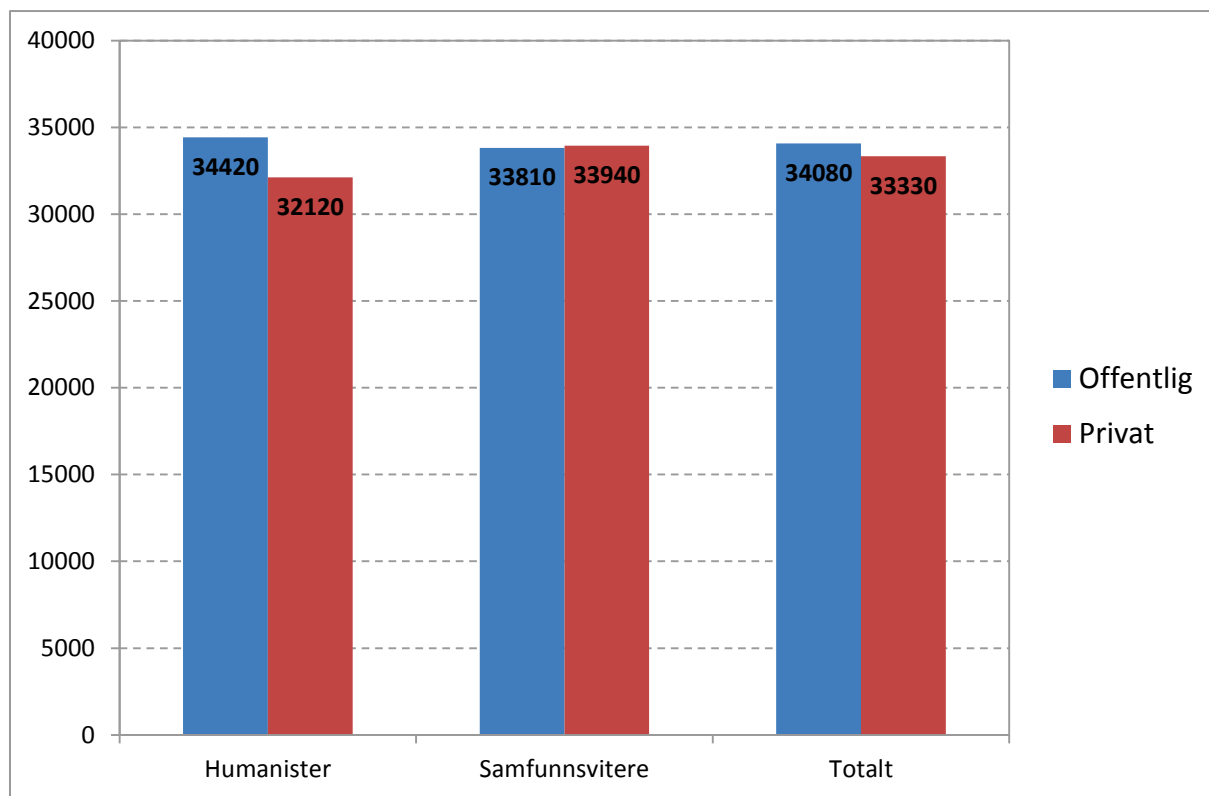
	Humanister		Samfunnsvitere	
	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
Fast ansettelse (inkludert pliktjeneste)	40,0	46,7	36,9	52,5
Stipendiat/Forskeropplæringsstilling	2,3	0,2	6,4	1,4
Vikariat eller annen midlertidig stilling av varighet 6 måneder eller mer	32,6	21,0	38,3	22,7
Vikariat eller annen midlertidig stilling av mindre enn 6 måneders varighet	24,0	16,0	18,0	17,8
Selvstendig næringsdrivende	1,1	16,0	0,4	5,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0

Figur 4.7 viser gjennomsnittlig brutto månedslønn for heltidsansatte humanister og samfunnsvitere i perioden 2007-2011. Lønningene for 2007 og 2009 er justert for årslønnsveksten⁴ i perioden 2007 til 2011, slik at alle lønningene er omregnet til 2011-kroner. Figuren viser at blant humanistene, er gjennomsnittslønningene høyest i offentlig sektor, kandidater i privat sektor har lønninger som er 6,7 prosent lavere enn i offentlig sektor. En vesentlig årsak til humanistenes lavere lønninger i privat sektor, er sannsynligvis at nesten en av tre av humanistene som arbeider i privat sektor, hadde arbeidsoppgaver som ikke krever høyere utdanning. Lønnsspredningen (målt ved standardavvik) er større i privat enn i offentlig sektor.

Blant samfunnsviterne er det ingen lønnsforskjeller mellom offentlig og privat sektor. Imidlertid er lønns-spredningen betydelig større i privat enn i offentlig sektor. Lønnsspredningen blant samfunnsviterne i privat sektor er også større enn lønns-spredningen blant humanistene i privat sektor.

NOU 2012: 11 **Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2012**,⁴ Arbeidsdepartementet

Figur 4.7 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i perioden 2007-2011 for heltidsansatte humanister og samfunnsvitere etter sektoren de arbeidet i.

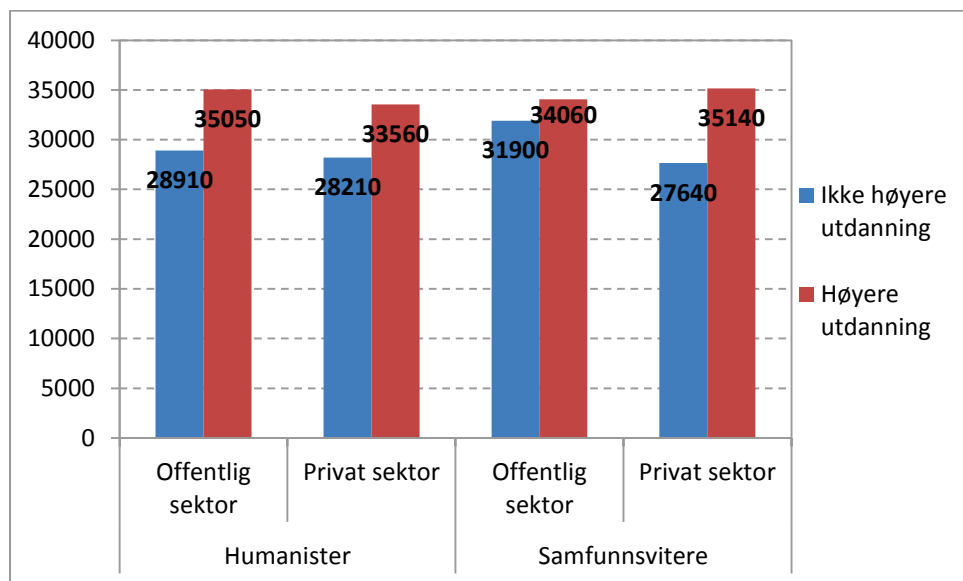

Vi ønsker å undersøke om det forholder seg slik som vi antydte over, at det generelt lavere lønnsnivået i privat sektor kan tilbakeføres til en høy andel irrelevante jobber. Vi bruker opplysningene om kandidatens yrker⁵ for å skille mellom de som er/ikke er i jobber som krever høyere utdanning.

Figur 4.8 viser som forventet at de som er i jobber som ikke krever høyere utdanning har signifikant lavere lønninger enn de som er i jobber som krever høyere utdanning, uansett sektoren de arbeider i og de er humanister eller samfunnsvitere. Humanister i offentlig sektor med arbeid som krever høyere utdanning, har litt høyere lønninger enn humanister i med tilsvarende arbeid i privat sektor. Blant samfunnsviterne med jobber som krever høyere utdanning, er det en liten lønnsforskjell mellom offentlig og privat sektor i favør av privat sektor, altså motsatt av hva vi fant for humanistene. Det er imidlertid grunn til å presisere at lønnsforskjellene vi omtaler er små, og at lønnsnivået kan anses relativt likeverdig i offentlig og privat sektor når det gjelder jobber som krever en høyere utdanning. Det generelt litt lavere lønnsnivået i privat sektor sammenlignet med offentlig sektor, kan i stor grad forklares med et større innslag av ukvalifisert arbeid i privat sektor.

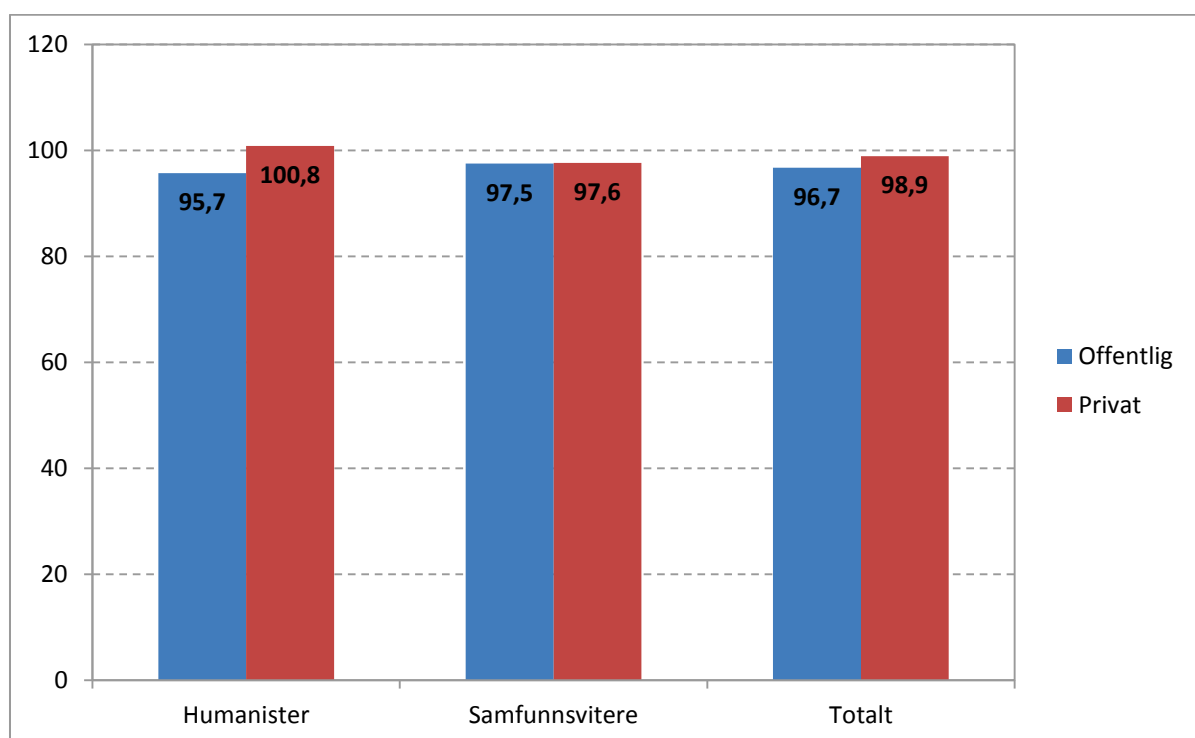
⁵ Endringene i yrkesstandarder har sannsynligvis begrenset betydning for skillet mellom yrker som krever/ikke krever høyere utdanning. Yrkesgruppene 1-3 er definert som høy utdanning.

Figur 4.8 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i perioden 2007-2011 for heltidsansatte humanister og samfunnsvitere etter sektoren de arbeidet i og om yrket krevde høyere utdanning.

Figur 4.9 viser lønnsforskjeller mellom mannlige og kvinnelige humanister og samfunnsvitere i henholdsvis offentlig og privat sektor. Ser vi på humanister og samfunnsviterne samlet, så er lønnsforskjellen mellom kvinner og menn noe større i offentlig enn i privat sektor. Blant samfunnsviterne er lønnsforskjellen mellom kvinner og menn den samme i de to sektorene. Kvinnelige samfunnsviteres lønninger er ca. 2.5 prosent lavere enn mennenes i begge sektorene. Blant humanistene er det ingen lønnsforskjell mellom menn og kvinner i privat sektor, mens den er på 4.3 prosent i kvinnenes disfavør i offentlig sektor.

Figur 4.9 Kvinners gjennomsnittlige brutto månedslønn i perioden 2007-2011 i prosent av mennenes etter sektoren de arbeidet i

Referanser

Arnesen, C.Å. (2010), Kandidatundersøkelsen 2009. Rapport 18. Oslo: NIFU STEP.

Arnesen, C.Å, Støren, L.A. og Wiers-Jenssen, J. (2012), Arbeidsmarkedssituasjon og tilfredshet med utdanningen blant ulike grupper av nyutdannede. Rapport 39. Oslo: NIFU.

Næss, T. (2008), Offentlig eller privat sektor? Endrede relasjoner for nyutdannede med høyere utdanning. Rapport 14. Oslo: NIFU STEP.

NOU 2008: 6: Kjønn og lønn. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

NOU 2004:29: Kan flere jobbe mer? – deltid og undersysselsetting i norsk arbeidsliv. Oslo: Statens forvaltningstjeneste Informasjonsforvaltning.

Næss, T. (2010), Akademikernes nye arbeidsmarked i kunnskapssamfunnet. Rapport 27. Oslo: NIFU.

Wiers-Jenssen, J., Arnesen, C.Å. og L.A. Støren (2012), Kandidatundersøkelsen – design, utviklingsmuligheter og internasjonale perspektiver. Arbeidsnotat nr. 7. Oslo: NIFU.

Vedlegg Faggrupper som er med i analysene

Humanister:

- Språkutdanninger
- Litteratur- og biblioteksutdanninger
- Historisk-filosofiske utdanninger
- Religionsutdanninger
- Musikk, dans og drama Humanistiske fag, andre

Samfunnsvitere:

- Statsvitenskapelige fag
- Sosiologiske fag
- Samfunnsgeografiske fag
- Samfunnsøkonomiske fag
- Medie- og informasjonsfag
- Psykologiske fag
- Sosialantropologiske fag
- Samfunnsfag og juridiske fag, andre

Tabelloversikt

Tabell 2.1 Antall nyutdannede humanister og samfunnsvitere som deltok i kandidatundersøkelsen 2007 – 2011, fordelt på kull og utdanning.	11
Tabell 3.1 Prosentandel som arbeidet i privat sektor, etter faggruppe og periode.	14
Tabell 3.2 Sysselsatte humanisters og samfunnsviteres fordeling på faggrupper og sektor.	14
Tabell 3.3 Sysselsatte kandidater fordelt på næringsgruppe, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	15
Tabell 3.4 Sysselsatte kandidater fordelt på yrke, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	16
Tabell 3.5 Kandidater etter foreldres høyeste utdanning, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	18
Tabell 3.6 Kandidater etter avsluttende hovedkarakter, utdanning og sektor. 2011. Prosent.	19
Tabell 4.1 Kandidater etter hovedaktivitet, utdanning og periode. Prosent.	20
Tabell 4.2 Prosentandel som oppfattet seg som arbeidsledig, etter faggruppe og periode.	21
Tabell 4.3 Kandidater etter arbeidstedsregion, utdanning og periode. Prosent.	25
Tabell 4.4 Kandidater etter arbeidstedsregion, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	26
Tabell 4.5 Kandidater etter ansettelsesforhold, utdanning og periode. Prosent.	27
Tabell 4.6 Kandidater etter ansettelsesforhold, utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	27

Figuroversikt

Figur 3.1 Prosentandel av sysselsatte kandidater som arbeidet i privat sektor. 1974 – 2011.....	13
Figur 3.2 Prosentandel kvinner av sysselsatte kandidater, etter sektor og kjønn. 2007 – 2011. Prosent.	17
Figur 3.3 Gjennomsnittsalder etter utdanning og sektor. 2007 – 2011.	18
Figur 3.4 Prosentandel med innvandrerbakgrunn, etter utdanning og sektor. 2007 – 2011. Prosent.	19
Figur 4.1 Kandidater etter arbeidsstyrkestatus, periode og utdanning.	22
Figur 4.2 Prosentandel av kandidater i arbeidsstyrken som var mistilpasset på arbeidsmarkedet, etter periode og utdanning.....	23
Figur 4.3 Prosentandel som var undersysselsatt eller i irrelevant arbeid etter utdanning og sektor. 2007 - 2011.....	23
Figur 4.4 Prosentandel av sysselsatte i relevant arbeid, etter utdanning, periode og sektor.	24
Figur 4.5 Prosentandel som var fornøyd med studiets relevans i forhold til arbeidslivet, etter sektor og utdanning. 2007 – 2011.....	25
Figur 4.6 Prosentandel av sysselsatte med deltidsstilling, etter sektor. 2007 – 2011.....	26
Figur 4.7 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i perioden 2007-2011 for heltidsansatte humanister og samfunnsvitere etter sektoren de arbeidet i.	28
Figur 4.8 Gjennomsnittlig brutto månedslønn i perioden 2007-2011 for heltidsansatte humanister og samfunnsvitere etter sektoren de arbeidet i og om yrket krevde høyere utdanning.	29
Figur 4.9 Kvinnens gjennomsnittlige brutto månedslønn i perioden 2007-2011 i prosent av menneses etter sektoren de arbeidet i.....	29

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no